

Gjerdrum-utvalget

Vår dato: 19.10.2021

Vår ref.: 202106905-3

Arkiv: 410

Deres dato: 28.05.2021

Deres ref.:

Saksbehandler:

Siss-May Edvardsen

Innspill til Gjerdrum-utvalget

Vi viser til oversending datert 28. mai 2021 der dere ber om innspill til Gjerdrum-utvalgets vurdering av dagens forvaltning av kvikkleirerisiko.

Vi beklager at innspillet kommer i etterkant av fristen 10. august.

Nedenfor har vi trukket frem noen hovedtema som vi ønsker belyst i det videre arbeidet med hovedrapporten. Listen er ikke utfyllende, og vi bistår gjerne ytterligere før dere ferdigstiller arbeidet.

Risikoaksept

Utvalget bør etter vårt syn drøfte og vurdere gjeldende sikkerhetsnivå for ulike sikkerhetsklasser for alle naturfarer, slik at samfunnet har en enhetlig vurdering av risikoaksept og krav i regelverk mellom ulike naturfarer. Drøftingen bør favne om både eksisterende og ny bebyggelse. Det vil neppe alltid være samfunnsøkonomisk lønnsomt å sikre eksisterende bebyggelse, dersom dagens sikkerhetskrav i TEK17 skal legges til grunn. Dette blir særlig gjeldende når vi legger til klimapåslag (gjelder ikke for områdeskred kvikkleire).

NVEs rapport 20/2021 *Flom og skred – sikringsbehov for eksisterende bebyggelse (FOSS)* belyser utfordringen med risikoaksept. Problemstillingen ble også belyst på seminaret som Gjerdrum-utvalget arrangerte sammen med Naturfareforum 24. august i år. Det er behov for en avklaring av hvilket sikkerhetsnivå som er akseptabelt for bebyggelse.

Finansiering

Et tiltak for å redusere naturskade, herunder kvikkleireskred, vil være over tid å øke de statlige og kommunale bevilgningene til risikoreduserende tiltak mot naturskade for eksisterende bebyggelse og infrastruktur. En annen mulig vei er å utrede om det bør etableres et fond for finansiering av forebyggende tiltak mot naturskade/fysisk klimarisiko på eksisterende bebyggelse og infrastruktur etter modell av det franske Barnierfondet. Fondet kan tilføres kapital ved å øke premieraten av brannforsikringen som går til naturskade. Detaljer knyttet til et eventuelt fond, herunder formål, organisering og forvaltning, vil måtte utredes nærmere og fastsettes i egne vedtekter for fondet. En rapport om dette er utredet av en arbeidsgruppe på initiativ fra Naturfareforum. Utvalget bør i lys av blant annet NVEs rapport 20/2021 *Flom og skred – sikringsbehov for eksisterende bebyggelse (FOSS)*

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor

Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge

Abels gate 9
7030 TRONDHEIM

Region Nord

Kongens gate 52-54
Capitolgården
8514 NARVIK

Region Sør

Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest

Naustdalsvegen. 1B
6800 FØRDE

Region Øst

Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

vurdere hvor store ressurser som bør brukes på kartlegging og sikring mot flom og skred i årene framover.

Forebyggende arbeid og ansvarsforhold

Meld. St. 15 (2011–2012) Hvordan leve med farene definerer at forebyggende arbeid mot flom- og skredhendelser i første hånd ligger til den enkelte eier. Kommunene har mange viktige oppgaver i det forebyggende arbeidet, samtidig som det er stort behov for veiledning og faglig støtte til kommunene. På seminaret som Naturfareforum arrangerte i samarbeid med Gjerdrum-utvalget 24. august ble det pekt på ulike måter å organisere veiledning og faglig støtte på, herunder styrking av NVE ressursmessig og om NVE burde ha en sterkere formell rolle i godkjenning av arealplaner.

Forebyggende arbeid krever helhetlig forståelse av alle utfordringer knyttet til naturfare i et større område, ikke bare hos den enkelte eier. For at det *forebyggende* arbeidet skal bli tilfredsstillende ivarettatt er det viktig med en tydelig ansvars- og oppgavefordeling. NVE opplever at det er uklarheter knyttet til hvor langt både eiers og kommunens ansvar går. Vi ser det som viktig at utvalget gjør en grundig vurdering av ansvarsfordelingen mellom aktørene i det forebyggende arbeidet.

Oppfølging og vedlikehold av kartlegging og sikringstiltak

I den nasjonale kvikkleirekartleggingen er det bl.a. kartlagt faresoner. Etter at sonene er kartlagt, har det derimot ikke vært rutiner for hvem som skal følge med på eventuell erosjon eller annen utvikling som medfører forverring av stabiliteten i disse sonene. Ansvar for slik overvåking kan etter vårt syn legges til kommunene. Naturlige utløste kvikkleireskred skyldes oftest erosjon. Ansvar bør presiseres knyttet til registrering av erosjon og erosjonsutvikling. Vurderinger av når erosjon vil kunne medføre økt skredfare, bør kommuniseres og systematisk sammenstilles.

Ved etablering av sikringstiltak finansiert med statlige midler gjennom NVE, er kommunen gitt oppgaven med å føre tilsyn med anlegget (*Forskrift om kommunalt tilsyn med anlegg for sikring mot flom, erosjon og skred og anlegg for å bedre vassdragsmiljøet*). Det er begrenset hvorvidt kommunene følger opp sin tilsynsplikt og hvordan NVE håndterer dette videre.

Vi viser til lovforslag som ble levert til Olje- og Energidepartementet (OED) i oppfølgingen av Meld.St. 15. Verken som del av naturskadeloven kap. 3 eller annen lovgivning finnes det i dag krav til vedlikehold av etablerte sikringstiltak. Dette gjelder både for sikringstiltak etablert gjennom NVE sin ordning og gjennom andre ordninger. Sikringstiltakene kan over tid miste sin funksjon, f.eks. ved erosjon. Likedan er det behov for å vedlikeholde eldre jordbruksdreneringer, overvannsanlegg, bekkelukninger og holde øye med konsekvensen av tidligere bakkeplaneringer. Det synes som det er behov for å klargjøre ansvaret for vedlikeholdet. For å stimulere til økt/nødvendig vedlikehold kan fastsettelse av minimumskrav for vedlikehold av etablerte sikringstiltak vurderes innført.

Kompetanse og kvalitet

Tiltakshaver krever ansvarsrett i byggesaker. Dette betyr at man (under forutsetning av at man har nødvendig kompetanse i form av utdanning og relevant praksis) erklærer at man tar det offentligrettslige ansvar for de oppgitte fagområdene. Kompetansekravene (formell utdanning samt antall år praksis innenfor samme fagområde og tiltaksklasse) for hvert enkelt fagområde er listet opp i byggesaksforskriften. Krav til utdanningsnivå og praksistid avhenger av tiltaksklasse og funksjon. Kravene øker med høyere tiltaksklasse. Innenfor geoteknikk er det i dag ingen krav om kompetanse for vurdering av kvikkleireskredfare for å erklære ansvarsrett innen fagområdet geoteknikk i henhold til byggesakens tiltaksklasse. NVE Veileder 1/2019, kap.3.1 angir krav til kompetanse for de som utreder fare for områdeskred. Disse kravene bør lov-/forskriftsfestes for å sikre riktig kompetanse og god kvalitet på leveransene.

Videre bør en vurdere å utvide kompetansekrav for fagområdet geoteknikk (bla. i forbindelse med utredning av kvikkleireskredfare) til i større grad å involvere prosesser knyttet til vassdragshydraulikk og hydrogeologi. I forbindelse med utredning, planlegging og utførelse av tiltak i områder med ustabile grunnforhold bør en i større grad inkludere tidsdynamiske forhold (hydrogeologi og vassdragshydraulikk), bla. ved erosjonsvurdering.

Rammer for anleggsarbeid i naturfareområder

Vi erfarer at det mangler egne sikkerhetskrav som setter rammer for anleggsarbeid i naturfareområder. Ved anleggsarbeid er det regler og rutiner for sikkerhet på arbeidsplassen som innebærer at området overvåkes, måles og det registreres forhold som har betydning for skredfaren. Regelverket bør derfor differensieres mellom kravene til det endelige anlegget og anleggsarbeidet.

Tilgang til kunnskap

Det finnes i dag store mengder naturfaredata i form av utredninger og grunnboringer som ikke er tilgjengelig for fellesskapet. Det oppleves i dag utfordringer med hensyn til eiendomsrett/opphavsrett. NVE har fått i oppgave å gjøre en utredning for OED i forbindelse med innmeldingsplikt for naturfareutredninger og grunnboringer. Selv om NVE har oppfordret til innmeldingen av endrede/nye kvikkleiresoner siden 2014, og hatt digital innmeldingsløsning for dette siden 2018, er det begrenset med innmeldinger som gjøres frivillig.

Andre innspill

I alle søknadspliktige tiltak skal viktige og kritiske kontrollområder være definert, og gjennom uavhengig kontroll med disse områdene skal feil og mangler reduseres. Regelen om uavhengig kontroll er fastsatt i plan- og bygningsloven (pbl) kap. 24 og byggesaksforskriften (SAK10 kap 14). Utfordringen er manglende retningslinjer og veiledere (sjekklister) for hvordan dette følges opp i praksis, både ved bruk av SAK10 og Euro Code. Dagens system med ansvarsrett basert på internkontroll og manglende kapasitet i kommunen til å følge opp utbyggingsprosjekter (tilsyn), er et tema det bør ses nærmere på. Det er vanskelig å beskrive konsekvensene, men slik NVE observerer, kan dette medføre manglende utredning og dokumentasjon av grunnforholdene i et utbyggingsområde. Intensjonen med uavhengig og utvidet kontroll er et bra og nødvendig tiltak. Dette bør følges opp med klare retningslinjer og veiledere for hvordan dette følges opp i praksis, spesielt på byggesaksnivå og for utførelse.

Erfaring fra hendelser viser eksempler på at tiltak som ikke er omsøkt utløser skred. Det er særlig behov for å se på unntak fra søknadsplikt for «mindre fylling eller planering av terreng» i SAK 10 § 4-1.

Avslutningsvis ønsker NVE å fremheve nytten av samarbeidet mellom etater og ulike fagmiljøer, f.eks. gjennom Naturfareforum. Vi bør i fremtiden ha større fokus og bevissthet på hva forskningen skal bidra til, og at man bør følge FoU hele veien fra ide til implementering og evaluering. Deling av data og implementering av resultater er en forutsetning for at samarbeidet skal bære frukter.

Med hilsen

Kjetil Lund
vassdrags- og
energidirektør

Brigt Olav Samdal
direktør

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Kopi til:

Gjerdrum-utvalget v/Haakon Riekeles